

Babicz, Józef

Międzynarodowe sympozja z historii geografii i kartografii

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 22/2, 421-423

1977

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zdecydowanego stanowiska stwierdzając, że oba proponowane rozwiązania posiadają zarówno plusy jak i minusy; jedynie doc. Wiesław Gruszkowski z Politechniki Gdańskiej uznał decyzję władz miejscowych za trafną, sugerując zlokalizowanie Muzeum Siłowni Wodnych nad potokiem w parku oliwskim, w rejonie zabytkowej młotowni.

Po wysłuchaniu argumentów rzeczników Komisji Historycznej SEP oraz opinii przedstawiciela Ministerstwa Kultury i Sztuki — zwracającego uwagę m.in. na prawne, ekonomiczne i społeczne aspekty sprawy — w wyniku ożywionej dyskusji zebrani doszli do znacznego zbliżenia poglądów, z którymi postanowili zaznajomić zainteresowane instytucje i osoby. Wnioski te zmierzają do ponownego rozpatrzenia przez władze miejscowe — z udziałem właściwych resortów — tej skomplikowanej sprawy, obchodzącej przede wszystkim Gdańsk, ale posiadającej znaczenie nie tylko lokalne z uwagi na europejską klasę zabytku i jego lokalizację. Należy również porównać koszty obu projektowanych adaptacji oraz ocenić, czy budowa nowoczesnego ośrodka, odpowiadającego potrzebom masowej rozrywki, nie byłaby bardziej opłacalna. Trzeba też wziąć pod uwagę że postulowane przez SEP muzeum mogłoby w pewnej mierze spełniać funkcje przewidziane dla wyżej wymienionego ośrodka jako miejsce zebrań czy wystaw artystycznych i innych. Możliwe byłoby wreszcie przyjęcie jakichś rozwiązań kompromisowych, które mogłyby nawet — przy umiejętnym podejściu — stworzyć okazję do oddziaływania wychowawczego na szerokie kręgi młodzieży. Inicjatywę odpowiedniego zagospodarowania i wyeksponowania zabytków nad potokiem oliwskim uznano za godną ze wszech miar poparcia, jednakże obiekty te tak dalece ustępują klasą Wielkiemu Młynowi, że zdaniem znacznej części zebranych — nie można takiego rozwiązania traktować jako równoważnej alternatywy (zwłaszcza z uwagi na ich rozproszenie, utrudniające stworzenie zwartej ekspozycji muzealnej). Biorąc pod uwagę znaczenie przyszłości Starego Młyna, zebrani uznali za celowe poddanie przedmiotu konfliktu pod osąd opinii publicznej za pośrednictwem prasy oraz telewizji.

Bolesław Orłowski

Z ZAGRANICY

MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJA Z HISTORII GEOGRAFII I KARTOGRAFII

1

Symposium na temat: *Szkoły geograficzne, ich cechy narodowe i kontakty międzynarodowe* odbyło się pod auspicjami Międzynarodowej Komisji Historii Myśli Geograficznej, w ramach XXIII Kongresu Geograficznego w Leningradzie, w dniach 23—27 lipca 1976 r. Komisja dążyła — zgodnie z przyjętym przez nią kierunkiem badań — do ukazania jak najszerszego zakresu problemów teoretycznych dotyczących geograficznych szkół naukowych. Koncentrowano się przy tym na ich historycznych uwarunkowaniach, traktując je jako zjawiska głównie XIX i XX wieku, związane z postępującą profesjonalizacją i instytucjonalizacją nauki. Stąd też współczesne zmiany struktury organizacyjnej uniwersytetów (powstawanie instytutów i zakładów na miejsce katedr) oraz wprowadzenie nowych środków przekazu (np. wykłady radiowe) traktowano jako przejaw likwidacji tych szkół

w sensie tradycyjnym (P. Claval, V. Berdoulay). Dokonano analizy osiągnięć i działalności wielu narodowych szkół geograficznych: szkoły amerykańskiej (J. Preston), szkoły angielskiej (T. W. Freeman), szkoły radzieckiej (J. G. Sauskin), szkoły rumuńskiej (V. Mihailescu), szkoły polskiej (J. Babicz). Analiza ta wykazała, iż szczególnie w przypadku niewielkich krajów — cechą narodowych szkół geograficznych jest koncentracja uczniów wokół wybitnych geografów-dydaktyków, a zarazem badaczy. Aspekt dydaktyczny wybija się tu w zasadzie przed reprezentowanym nurtem tematyki badawczej. Stąd też nie każda tego typu szkoła narodowa jest kolebką nowych koncepcji naukowych, które z czasem stałyby się powszechnie panującymi. Natomiast koncepcje te powstały w zasadzie w krajach o wielkim obszarze badań geograficznych (Francja, Niemcy, Rosja, USA); przy czym specyficzne geograficzne cechy obszarów tych państw znajdują odbicie w tej czy innej teorii. Oczywiście te szkoły naukowego myślenia nie pozbawione są cech narodowych, tj. wynikających z osobowości kultury czy historii danego kraju. One to — jak wynika z analizy kontaktów szkół narodowych — są inspiratorem nowych idei sprawdzanych z kolei w innych krajach, mających ku temu odpowiednie warunki.

Pokłosie sympozjum o szkołach geograficznych, rozpatrywanych w szerokim kontekście zjawisk historycznych, stanowi cenny wkład do coraz częściej podejmowanego zagadnienia szkół naukowych. Jest ono zachętą do podobnych przedsięwzięć w zakresie wielu innych dyscyplin.

2

W ramach tegoż Kongresu Geograficznego odbyło się w Moskwie, w dniach 4—7 sierpnia 1976 roku, pod przewodnictwem Hellen Wallis, posiedzenie Grupy Roboczej Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej na temat: *Kartografia do 1900 roku (Słownik historyczny)*. Przedstawione na Kongresie próbne hasło tego dzieła uwidaczniają następujące innowacje w rozwoju kartografii: 1) w zakresie projektowania, 2) w zakresie rysunku szczegółowego, 3) w zakresie materiałów i techniki produkcji. Dzieło to wzbogaci naszą wiedzę w zakresie historii kartografii, uściśli w niej wiele szczegółów technicznych i faktograficznych, dzięki czemu spełni ważną rolę zarówno w dalszych badaniach, jak i w popularyzacji.

Odbyły się też dwie konferencje o mniejszym zasięgu międzynarodowym: 1) na temat dawnych map wybrzeża belgijsko-holenderskiego i 2) zasług J. Regiomontanus, który pośrednio wpłynął też na rozwój kartografii.

3

Międzynarodowe sympozjum na temat: *Kartografia XVIII wieku i dzieło hrabiego de Ferraris (1726—1814)* odbyło się w belgijskim uzdrowisku Spa, w dniach 8—11 września 1976 roku. Nawiązywało ono do 200 rocznicy wydania *Carte chorographique des Pays-Bas Autrichiens (1777)*, sporządzonej przez oficerów austriackich przy pomocy zdjęcia kartograficznego na polecenie cesarzowej austriackiej Marii Teresy jako dziedziczki tego kraju. Z okazji tej właśnie rocznicy wydano faksymile (pomniejszone) tej właśnie mapy oraz pracę *Cinque siècles de cartographie en Belgique* jako przewodnik po wystawie w Narodowym Instytucie Geograficznym w Brukseli. Monografię tej zasłużonej dla kartografii placówki pt. *Militair Geografisch Instituut* wydano 4 lata wcześniej. Podczas kolokwium natomiast, w gronie specjalistów z kilku państw (Anglii, Austrii, Belgii, Francji, Holandii, RFN i USA) przedyskutowano nie tylko problemy kartografii w tych krajach od XVIII wieku, ale także zagadnienia przyrządów i warunków, w których dyscyplina ta się rozwijała.

Szczytowym punktem jubileuszowych odchodów z okazji 500-ej rocznicy śmierci najwybitniejszego astronoma ery przedkopernikańskiej, J. Regiomontanusa, było sympozjum zorganizowane w Wiedniu przez Uniwersytet Wiedeński i Austriacką Akademię Nauk w dniach 15—17 października 1976 r., Wzięli w nim udział nie tylko historycy z Austrii, NRD, RFN, ale również i z Polski, Węgier i Włoch. W wygłoszonych referatach ukazano królewieckie pochodzenie i środowisko Regiomontanusa (R. Mett), jego lata studenckie w Lipsku (H. Wussing) i jego działalność naukową w Norymberdze (W. Stromer von Reichenbach, E. Pohl) i w Wiedniu (G. Hamann). Ponadto jako tło jego twórczości ukazano ówczesną naukę uniwersytecką Wiednia (F. Gall, M. Folkerts), Padwy i Ferrary (A. Filipizzi), Węgier (L. Bendefy) i Krakowa (J. Babicz, G. Rosińska), jak też ogólny nurt epoki (G. Grössing). Przedstawiono również stan poszczególnych nauk w czasach Regiomontanusa: astronomii (W. Hartne), matematyki (M. Folkerts), a także problemy szczegółowe, jak np. sporządzanie kalendarzy (K. Ferrari d'Occhieppo). Oceniono także miejsce i rolę Regiomontanusa w przyrodznawstwie (F. Schmeidler) i naukach matematycznych (W. Kaunzner) oraz w późniejszym nurcie rozwojowym astronomii (J. Meurers). Problemy te częściowo ukazała wydana przez organizatorów analogicznego sympozjum w RFN publikacja zbiorowa: *500 Jahre Regiomontan — 500 Jahr Astronomie* (Nürnberg 1976).

Józef Babicz

NOWE WŁADZE MIĘDZYNARODOWEGO KOMITETU HISTORII NAUK GEOLOGICZNYCH

W 1967 r. w Jerewanu historycy geologii na specjalnym sympozjum powołali Międzynarodowy Komitet Historii Geologii (INHIGEO) z prof. W. W. Tichomirowem (ZSRR) — jako przewodniczącym i prof. K. Maślankiewiczem (Polska) — jako sekretarzem generalnym. W roku następnym organizacja ta została przyjęta do Międzynarodowej Unii Geologicznej, a także zatwierdzona przez Międzynarodową Unię Historii i Filozofii Nauki.

W 1976 r. na Sesji Międzynarodowej Unii Geologicznej w Australii dokonano statutowych zmian władz Komitetu. Przewodniczącym został prof. R. Hooykaas¹ (Holandia), a sekretarzem generalnym dr M. Guntau² (NRD).

Podczas dziesięcioletniej kadencji poprzednich władz Komitetu INHIGEO dokonano wiele. Zorganizowano m.in. specjalistyczne sympozja w ZSRR, Polsce,

¹ R. Hooykaas był w Polsce w 1965 r. podczas XI Kongresu Historii Nauki. Znałe są jego rozprawy o charakterze filozoficznym. Jedną z nich pt. *Religion and the Rise of Modern Science* z 1972 r. opublikowana została także w tłumaczeniu polskim S. Ławickiego pt. *Religia i powstanie nowożytnej nauki* (Warszawa 1975, Instytut Wydawniczy PAX). Za działalność na polu zbliżenia kulturalnego R. Hooykaas został odznaczony Orderem Polonia Restituta.

Nowy przewodniczący INHIGEO jest autorem szeregu prac z zakresu historii myśli geologicznej, a w tym cennej rozprawy *Catastrophism in Geology, its Scientific Character in Relation to Actualism and Uniformitarianism* (Amsterdam — Londyn 1970).

² Dr Martin Guntau z Freibergu saskiego był kilkakrotnie w Polsce (uczestniczył m.in. w pracach Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki w 1965 r., a także w sympozjum polsko-radzieckim z historii geologii i geografii w 1969 r.). W materiałach XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki opublikował rozprawę *Actualism in the History of the Geological Sciences*.

Nowy sekretarz generalny INHIGEO jest wybitnym znawcą twórczości Abrahama Gottloba Wernera.